

2.Перехід сільського господарства на засади сталого розвитку базується на екологізації сільськогосподарського виробництва.

3. Враховуючи досвід міжнародних організацій, Європейського Союзу, країн-лідерів з органічного виробництва, слід відмітити, що головний інструмент сталого розвитку сільського господарства - запровадження органічних технологій.

Перелік використаних джерел:

1. Борщук Є.М. Концепція сталого розвитку і проблеми оптимізації еколого-економічних систем / Є.М. Борщук, В.С. Загорський // Регіональна економіка, 2005. - № 3. - С.113 – 119.

2. Герасимів З. М. Сталий розвиток сільського господарства/ З. М. Герасимів // Агросвіт . – 2016. – №9. – С. 16–19.

3. Гончаренко, І. В. Визначення підходів до трактування сутності економічного механізму сталого розвитку сільських територій / І. В. Гончаренко // Всеукраїн. наук.–вироб. журн. «Сталий розвиток економіки». – 2012. – № 4(14). – С.146–148.

4. Дейнека А.М. Еволюція концепції сталого розвитку лісового господарства та її економіко-правове забезпечення на міжнародному і регіональному рівні / А.М. Дейнека // Регіональна економіка, 2008. - № 1. – С. 99 –105.

5. Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" від 21 вересня 2006 р № 185V [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2818_17.

6. Наукові основи національної стратегії сталого розвитку України / [за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика]; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. – 40 с.

7. Невесенко В.Д. Науково-методичні засади сталого розвитку сільського господарства/ В.Д.Невесенко// Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки.– 2011, Вип. 19.– С.83–90.

8. Христенко Г.М. Інноваційні ресурсозберігаючі технології у зерновиробництві / Г.М.Христенко // Економічний форум. – 2012. – №3. – С. 80–85.

9. Хромушина Л.А. Екологізація сільського господарства як основа еколого-економічної безпеки /Л.А. Хромушина // Вісник СНАУ. – 2008. – № 1. – С. 278–283.

10. Якимчук А. Ю. Сталий розвиток через призму управління збереження біорізноманіття / А. Ю. Якимчук //Вісник НАДУ. – №4. –2013.– с.96–101.

11. Korobova N. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards / N. Korobova, N. Vdovenko // Wspolraca Europejska. – 2015. – № 3 (3). – Vol. 3. – С. 23–33.

ВПЛИВ ПРИРОДНИХ УМОВ І ЗМІН ДОВКІЛЛЯ НА ТЕРИТОРІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ

Сливка Р.Р.

romanslyvka@i.ua

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

м. Івано-Франківськ, Україна

The purpose of the paper is to determine the value of natural conditions, processes and environmental quality in the development of territorial conflicts. The main conclusion – a public response to negative environmental impacts could result increased political instability.

Key words: *territorial conflict, border conflict, geography of conflicts, environmental impact.*

Дослідження просторів політичної напруженості є завданням географії конфліктів. Мета статті полягає у встановленні значення природних умов, процесів та якості довкілля у розвитку територіально-політичних конфліктів.

Поняття «територія» трактується як обмежена частина твердої поверхні Землі із властивими для неї природними й антропогенними особливостями і ресурсами, що характеризуються протяжністю (площею) як специфічним видом «просторового» ресурсу, географічним положенням та іншими ознаками, що є об'єктом конкретної діяльності чи дослідження [1, с. 50].

Не тільки територія сама по собі, а власне природні та антропогенні властивості території можуть бути предметом спору між державами та іншими суб'єктами міжнародних відносин.

До природних властивостей території належать природні умови процеси, які можна визначити як тіла і сили природи істотні для життя і господарської діяльності суспільства. Вони безпосередньо не входять до складу кінцевого продукту споживання. Вплив природних умов на войовничість народів описували ще античні мислителі в рамках парадигми географічного детермінізму. Оскільки соціальна поведінка людини є надзвичайно складною, її майже ніколи не можна пояснити через єдиний чинник. Десятиріччя досліджень привели більшість аналітиків до відмови від одновимірних пояснень війни [4]. Це все ж не відмінняє визнання важливості природних умов при формуванні конфліктних ситуацій. Дослідники, які встановлюють причини війни, зацікавлені в ідентифікації як необхідних умов для конфлікту, так і достатніх умов для його виникнення. Природні умови зрідка викликані першим типом умов, і тим більше другим типом. Єдиним прикладом є анексія Ізраїлем Голанських висот здійснена зокрема і задля контролю над витоками р. Йордан. Частіше природні умови впливають на поведінку сторін конфлікту. Спірні території відрізняються ступенем сприятливості природних умов для життя населення, а природні процеси можуть суттєво вплинути на перебіг конфліктів. Навіть регіони із несприятливими природними умовами можуть стати об'єктом територіальних претензій. Саме тому Канада, Росія, Норвегія, США що сили демонструють свою ефективну присутність у Арктиці шляхом стимулювання життєдіяльності периферійних поселень. Це стосується і наукових станцій в Антарктиці. Їх функціонування підтримується не тільки за для очевидних наукових цілей, але і заради забезпечення геополітичних амбіцій країн-підписантів Антарктичного договору.

Останнім часом зріс інтерес до вивчення фізико-географічних умов та їх впливу на бойові операції. Прикладом є дослідження Ю. Ольхової (в рамках військової географії) «Військово-географічний аналіз миротворчих місій Збройних Сил України» [2]. Вплив природних умов на воєнні операції відображає схема Ф. Гальгано і встановлення їх характеру на тактичному і стратегічному рівнях є одним із завдань військово-географічних досліджень, що забезпечують ефективне планування і реалізацію воєнних операцій (Рис. 1). [7, с. 3046].

Дослідження генези територіально-політичних конфліктів передбачає оцінку значення природних умов у генезі конфліктів. Дж. Феарон і Д. Лаїтін [6,5] вказують на значну імовірність виникнення громадянських воєн там, де озброєні групи мають належні для цього умови: розчленований рельєф, непрохідні ліси, незадовільний стан доріг, дисперсне розселення, значну віддаленість від центрів влади. Проте вказаний чинник має суттєвий вплив на виникнення конфлікту тільки у тому випадку, коли йдеться про слабку владу і пов'язану із нею неспроможність реалізувати державні функції однаково на всій території держави.

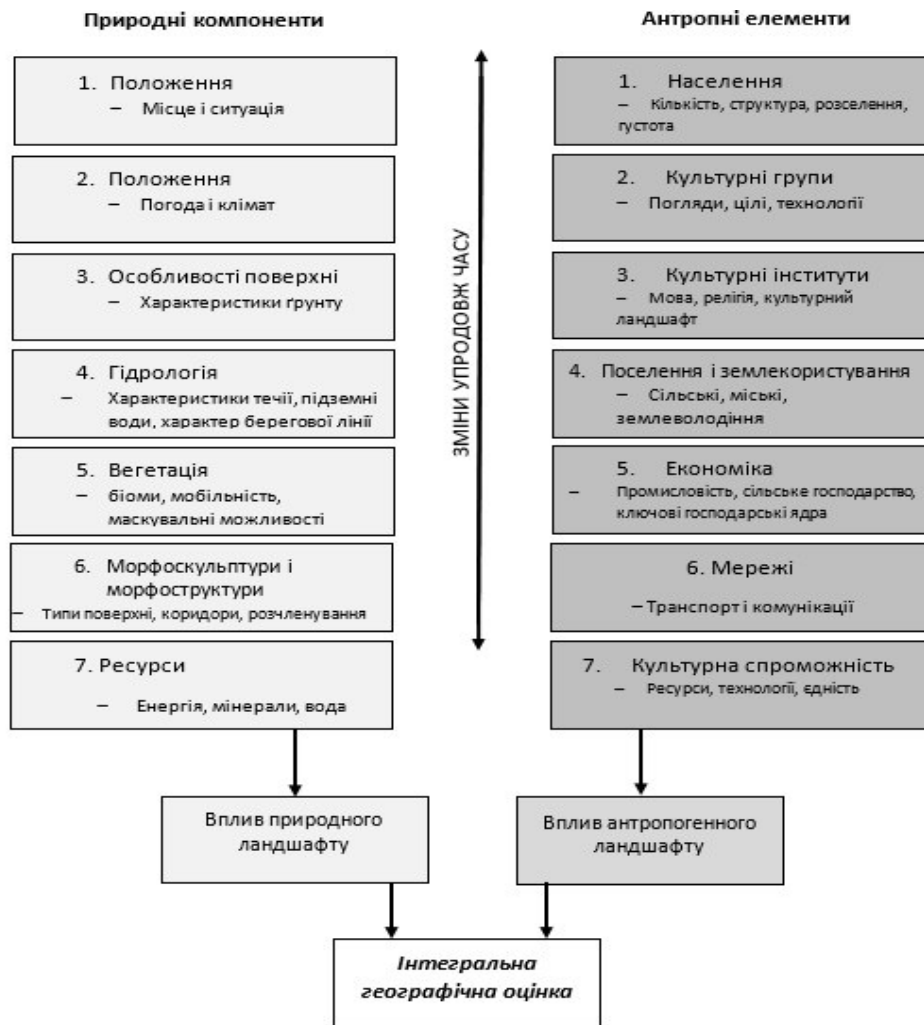

Рис. 1. «Екологічна матриця» оцінки військових операцій Ф.Гальгано [7, с. 3046]

З цього приводу Х. Бухауг і Дж. К. Род [3] зазначають, що у випадку, коли розглядаються громадянські війни у контексті впливу географічного середовища, важливо не стати жертвою екологічної помилки. Тобто, варто уникати надмірних узагальнень про сприятливість чи несприятливість природних умов для воєнних дій. Місцевість сама по собі не є причиною конфлікту, а також наявність важкодоступної місцевості автоматично не передбачає конфліктних відносин. Практика засвідчує, що повстанці, які шукають притулку в горах, лісах, заболочених місцевостях краще чинять опір більш організованим у воєнному відношенні суперникам. Зрозуміло, що повстанські групи скористаються такою місцевістю, коли це буде можливо. Відомі випадки, коли держави можуть змінювати природні умови задля погіршення сприятливих для реалізації партизанської тактики природних умов (випалювання лісів напалмом, які практикувались збройними силами США у В'єтнамі).

Деякі країни намагаються покращити своє політико-географічне положення шляхом зміни природних умов, наприклад нарощуючи свою геоторію. КНР побудувала військову інфраструктуру на спірних о-вах Фієрі Кросс, Субі та Місчіф Ріф (група о-вів Спратлі), а також на о. Норс, о. Трі і Тритонових островах (група Парасельських о-вів). Росія у 2003 прагнула змінити морфологічні особливості власного морського узбережжя (нарощування берега в сторону о.Тузла) задля вирішення на власну користь територіальних претензій у Керченській протоці. Стрімка зміна природних умов може справляти шокуючий ефект на одну із сторін конфлікту. Наприклад, руйнівні наслідки цунамі в Індійському океані 2004 допомогли започаткувати мирну угоду між сепаратистами провінції Ачех та індонезійським урядом. Циклічні зміни клімату можуть спричинити перетворення коліс

озерних кордонів у сухопутні, такі приклади існують в районі в районі озер Чад і Аральського. Меандрування річки зумовлює прикордонні суперечки. Велика частина кордону між Хорватією і Сербією проходить уздовж р. Дунай. Сербія вважає, що кордон проходить посередині русла річки. Хорватія наполягає на тому, що кордон має відповідати кадастровим кордонам місцевих муніципалітетів. Ті, в свою чергу, проведенні уздовж русла Дунаю ще у XIX ст., але з тих пір воно змістилося на користь Сербії.

Все частіше джерелом конфліктних відносин стає проблема гарантування екологічної безпеки. Вона ґрунтується на впевненості індивідів і груп, що вони уникнуть загроз чи адаптуються до зміни навколишнього середовища без критично небезпечних наслідків. Екологічні зміни – це загальнолюдська проблема, оскільки вона стосується потреб, прав і цінностей, які важливі для суспільства. Відомі численні приклади односторонніх претензій, що зумовлені господарською діяльністю на прикордонній території сусідніх держав.

Прикладом суперечностей із приводу особливостей природокористування в прикордонних районах є спорудження промислових виробництв, експлуатація яких може негативно вплинути на екологічну безпеку сусідньої держави. Найчастіше це стосується спорудження АЕС і ГЕС. У основні конфліктних відносин між державами можуть бути незадовільні параметри якості довкілля, спричинені сусідньою державою, або імовірні їх зміни, зокрема і внаслідок техногенних аварій. Одна із сторін намагається вплинути на владу іншої з метою виправлення ситуації, яка загрожує екологічній безпеці. Прикладом є тиск Австрії на сусідів у Словаччині, Чехії, Угорщині щодо обмеження їхніх мирних ядерних програм [9]. Країни, що мають спільний кордон із Францією (Люксембург, ФРН), вимагають згорнути її атомну програму [10]. Триває дипломатична боротьба між Литвою і Білоруссю щодо будівництва Білоруської АЕС поблизу с. Шульники Гродненської області (16 км від литовського кордону). Погіршення якості довкілля можливе і у зв'язку із будівництвом гідроспоруд на міжнародних річках чи шкідливих промислових виробництв. Наприклад, Словаччина успадкувала складний комплекс протиріч Чехословаччини з Угорщиною пов'язаних із будівництвом найбільшої на Дунаї гідроелектростанції Габчіково-Надьмарош. Деякі політичні групи в М'янмі і Таїланді висловлюють побоювання щодо китайських планів будівництва 13 гідроелектростанцій на р. Салуїн. Триває суперечка щодо наслідків будівництва «Великої ефіопської греблі відродження» між Ефіопією та Суданом, з одного боку, та Єгиптом, з іншого. Будівництво целюлозопереробних виробництв Аргентиною у верхній течії р. Уругвай зумовило претензії держави Уругвай до Аргентини у порушенні двосторонніх угод щодо використання басейну зазначеної річки. Проект будівництва каскаду ГЕС на українській ділянці русла Дністра спричиняє протести у Молдові. Оголошений Польщею проект будівництва судноплавного каналу в межах Віслинської коси суперечить заявленим інтересам РФ. Схожою є реакція Катару на ініціативу Саудівської Аравії щодо відмежування від півострівної держави штучним каналом.

Отже, природні умови і процеси впливають на перебіг збройних конфліктів, а політизація проблеми екологічної безпеки введена у порядок денний відносин між країнами. Вона проявляється у значних ризиках деградації природного середовища внаслідок стихійних лих, інтенсифікації природокористування. Суспільна реакція на негативні екологічні наслідки може мати наслідком збільшення політичної нестабільності в найбільш вразливих країнах [8]. Інколи екологізація територіально-політичних відносин може слугувати меті отримання міжнародної підтримки власної позиції у територіально-політичних і економічних питаннях. Румунія, для прикладу, трактує діяльність України у дельті Дунаю, спрямовану на поглиблення судноплавного каналу в Георгіївському руслі річки, як загрозу екологічній безпеці всього регіону. Насправді ж йдеться про конкурентну боротьбу за вантажопотоки рікою Дунай [11]. Таким чином необхідність виокремлення *екологізованих територіально-політичних конфліктів* із всієї сукупності конфліктів світу є цілком виправданою і потребує подальших міждисциплінарних

досліджень. Перспектива подальших студій пов'язана із дослідженням стану довкілля постконфліктних регіонів, зокрема деградації довкілля Донбасу і Криму внаслідок їх воєнної окупації.

Перелік використаних джерел:

1. Ольхова Ю.І. Військово-географічний аналіз миротворчих місій Збройних Сил України. – дис. ... канд. геогр. наук : 20.02.04, Київ, 2016. – 172 с.
2. Buhaug H, Rød J. K. Local determinants of African civil wars, 1970-2001 / H. Buhaug, J. K. Rød // Political Geography. – 2006. – № 25. – С. 315-335.
3. Cashman, Greg. What Causes War?: An Introduction to Theories of International Conflict (Kindle Locations 216-222). Rowman & Littlefield Publishers. Kindle Edition.
4. Fearon J., Laitin D. Ethnicity, Insurgency, and Civil War // American Political Science Review. – 2003. – 97 (1). – P. 75-90.
5. Fearon J., Laitin D. Violence and Social Construction of Ethnic Identity // International Organisation. – 2000. – 54 (4). – p. 845-847.
6. Galgano F.A. War, Geography of / F.A. Galgano // Encyclopedia of Geography / ed. by Warf Barney. - Thousand Oaks, Calif : SAGE Publications, Inc. – 2010. – С. 3044-3048.
7. Wischnath G., Buhaug H. Rice or riots: On food production and conflict severity across India / G. Wischnath, H. Buhaug // Political Geography. – 2014. – № 43. – С. 6-15
8. https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2012/01/120104_nuclear_debates_ag
9. <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,15119835,00.html>
10. <https://tsn.ua/ukrayina/ukrayina-dast-vidsich-teritorialnim-pretenziyam-rumuniyi.html>

ЛАНДШАФТНА І БАСЕЙНОВА СТРУКТУРА НАДСЯНСЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ ЯК ОСНОВА ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Брусак В.П., Кричевська Д.А.

brusak_vitaliy@ukr.net, diana_kr@ukr.net

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Nadsiansky regional landscape park, located within Siansky landscape, includes the dividing range with steep slopes, beech and secondary spruce forests based on Dystric Cambisols soils. The park has four landscape terrains and basins of rivers Sian and Yablunka.

Key words: *Nadsiansky landscape park, landscape structure.*

Надсянський регіональний ландшафтний парк (РЛП) площею 19 428 га створено у 1997 році у Турківському районі Львівської області. Разом з Ужанським національним природним парком (НПП) РЛП входить у склад Міжнародного біосферного резервату (МБР) «Східні Карпати». Головними завданнями МБР «Східні Карпати», відповідно до Севільської стратегії розвитку біосферних резерватів (1995), є: 1) охорона екосистем, ландшафтів, видового та генетичного різноманіття певного біогеографічного регіону, 2) підтримка показових проектів, екологічної освіти і навчання, досліджень і моніторингу, спрямованих на вирішення локальних, регіональних, національних та глобальних проблем, пов'язаних з охороною та сталим розвитком; 3) сприяння економічним та соціальним формам сталого розвитку території. Ключовим засобом реалізації цих завдань є функціональне зонування його території (поділ на заповідну, буферну та транзитну зони) та встановлення відповідних природоохоронних режимів. З цією метою проводиться пошук територій пріоритетної охорони ландшафту з високим рівнем функціональної автономності, ділянок із найкраще збереженими природними комплексами, високим